

DOI: 10.30495/jss.2023.1977133.1533

Research Paper

Sociology of Higher Education and Presenting a Management Model for Public Universities (top Universities of Iran)

Zahra Samani

Ph. D. Student in educational management, Islamic Azad University, Tabriz branch, Tabriz, Iran.

Sadegh Maleki Avarsin

Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Tabriz Branch, Tabriz, Iran (Corresponding Author). E- mail: s.maleki@iaut.ac.ir

Zarrin Daneshvar Heris

Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Tabriz Branch, Tabriz, Iran.

The purpose of this study is to Present a management model with a sociological perspective for public universities of Iran (Top universities) in 2018. The research was a quantitative descriptive-correlational study. The research population was the faculty members of level-one universities in Iran. Using proportionate stratified random sampling, 182 people were selected as the sample. The measurement instrument was a researcher-made questionnaire with 56 items. Cronbach's alpha, combined reliability, RHO_A reliability, and shared reliability were used to evaluate the reliability of the measuring instrument. The mean variance was used to evaluate the content validity from the point of view of professors in the field of higher education and to evaluate the construct validity. Data were analyzed in SPSS and LISREL software by structural equation modeling. Based on the results obtained in the first-order factor analysis, 7 components with 38 indicators were approved, and in the second-order factor analysis, the components of quality evaluation, policy-making, management and leadership patterns, financial mechanisms, autonomy, government planning, and oversight, had a sufficient factor to predict. The value of the GOF index (0.569) showed that, the model designed for public universities' management has a good fit.

Conflict of interest:

ACCORDING TO THE AUTHORS, THE ARTICLE DID NOT HAVE ANY CONFLICT OF INTEREST.

Key words: *Sociology of Higher Education, Academic Management, Policy Making, Quality Assessment.*

جامعه‌شناسی آموزش عالی و ارائه مدل مدیریتی برای دانشگاه‌های دولتی
(دانشگاه‌های سطح یک ایران)

زهرا سامانی^۱

صادق ملکی آوارسین^۲

زرین دانشور هریس^۳

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۱/۱۱/۹

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۱۸

چکیده

هدف این پژوهش ارائه مدل مدیریتی با نگاهی جامعه‌شناختی برای دانشگاه‌های سطح یک ایران در سال ۱۳۹۸ است. روش تحقیق در این پژوهش از نوع کمی (توصیفی-همبستگی) است. جامعه پژوهش اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های سطح یک ایران بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی، ۱۸۲ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری، پرسشنامه محقق ساخته در ۵۶ گویه بود. به منظور بررسی پایایی ابزار اندازه‌گیری از آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی، پایایی RHO_A و پایایی-اشتراکی استفاده شده است. برای بررسی روایی محتوایی از نظر اساتید خبره در رشته آموزش عالی و برای ارزیابی روایی سازه از میانگین واریانس استخراج شده استفاده شده است. داده‌ها در نرم‌افزارهای SPSS و LISREL با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری تحلیل شدند. بر اساس نتایج به دست آمده در تحلیل عاملی مرتبه اول، ۷ مولفه با ۳۸ شاخص تایید شد و در تحلیل عاملی مرتبه دوم، مولفه‌های ارزیابی کیفیت، سیاست‌گذاری، الگوهای مدیریت و رهبری، ساز و کارهای مالی، خودمختاری، برنامه‌ریزی و نظارت دولتی، از بار عاملی کافی برای پیش‌بینی برخوردار بودند. مقدار شاخص GOF (۰,۵۶۹)، نشان داد که الگوی طراحی شده برای مدیریت دانشگاه‌های دولتی از برازش مطلوبی برخوردار است. واژگان کلیدی: جامعه‌شناسی آموزش عالی، مدیریت دانشگاهی، سیاست‌گذاری، ارزیابی کیفیت.

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز- ایران.

۲. دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد تبریز دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز- ایران (نویسنده مسئول).

E-mail: s.maleki@iaut.ac.ir

۳. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، واحد تبریز دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز- ایران.

مقدمه

دانشگاه به عنوان یک پدیده اجتماعی و برونزا با عناصر انسانی، اهداف، بنیان‌ها، فلسفه وجودی و ارزش‌ها، قدرت، کنش اجتماعی، وجدان و رفتار جمعی سر و کار دارد که در بستر تفاهم، همکاری، پذیرش نهادی و در واقع تقسیم کار مبتنی بر همکاری در همه اجزای آن جامعه جا می‌افتد (۲۲). در فرایند حرفه‌ای شدن، همه ساختارهای جامعه از جمله سیاست، اقتصاد، فرهنگ و دیگر اجزای جامعه توسعه پیدا می‌کنند و دانشگاه هم توسعه پیدا می‌کند. یک نقش به صورت مسالمت‌آمیز به دانشگاه داده می‌شود و چیزی که بر آن خیلی تاکید می‌شود آزادی علمی و حرفه‌ای است. هم‌چنین نظام آموزش عالی به عنوان بخشی از نظام اجتماعی، ساختاری مستقل و غیر وابسته، مدیریتی انتخابی و هیأت امنایی دارد که تاکید زیادی بر زیر ساخت‌ها و ساختارهای پژوهشی دارد (۲۶). در حقیقت دانشگاه نتیجه تحولاتی است که منطق جامعه‌شناختی داشته، در پی پویایی‌های اجتماعی شکل گرفته و در عین این که بر پیرامون خود تاثیر می‌گذارد، از آن‌ها نیز تاثیر می‌پذیرد و در این میان با تعارضاتی نیز همراه بوده است. هر نوع اقدام مدیریتی راجع به پدیده‌های دانشگاهی، بدون توجه به چنین ارتباطی نمی‌تواند سازگاری نظام دانشگاهی را به وجود آورد. به عنوان مثال نحوه حکمرانی بر آموزش عالی ضمن آن که از سیاست‌گذاری تاثیر می‌پذیرد بر جنبه‌های مختلف سیاست‌گذاری نیز تاثیر می‌گذارد. از طرفی فرایند سیاست‌گذاری یک عنصر مهم در برنامه‌ریزی آموزشی است و برنامه‌ریزی دانشگاهی، متأثر از ساختار یا نهادی تعریف شده است (۳۹)، که ضمن آن که باید امکان عکس‌العمل سریع در برابر پدیده‌های گوناگون را فراهم آورد، بایستی انسجام کلی دانشگاه را بر اساس اصول متعارف استقلال عملیاتی حفظ کند (۱۱). هم‌چنین نحوه تامین بودجه دانشگاه بر ساختار دانشگاهی تاثیر فراوان دارد و در نهایت کیفیت تمامی موارد ذکر شده باید از طریق معیارها و استانداردهایی مورد ارزیابی و اعتبارسنجی قرار گیرد.

با این وجود آن چه که واقعاً در سازمان‌های دانشگاهی ما اتفاق می‌افتد این است که استقرار دانشگاه در یک محیط متنازع با سیاست‌مداران و سایر حوزه‌های علمی انجام می‌گیرد. مدیران سازمان‌های دانشگاهی عموماً در درک پیچیدگی‌های سازمان ناتوان هستند؛ رویکردهای مدیران ارشد آموزش عالی و رؤسای دانشگاه‌های کشور، رویکردی خطی و عموماً سطحی‌نگر است و به اهداف ضمنی توجهی نمی‌کنند (۴۴). از سویی پاسخگویی نامناسب به نیازهای استراتژیک محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی (۴۲)، بی‌توجهی به ذی‌نفعان مختلف اجتماعی، بخش صنعت، بازار کار، انجمن‌های علمی و نهادهای مدنی (۱۶)، موانع ساختاری در سیاست‌گذاری آموزش عالی، تقابل حکمرانی درونی و بیرونی، فقدان پایگاه اطلاعاتی، فقدان انسجام بخشی عمودی و افقی (۴)، تعدد نهادهای سیاست‌گذار، تصمیم‌گیرنده و خط‌مشی‌های موازی (۱۸)، رویکرد برنامه‌ریزی خطی و کمتر تعاملی (۱۶)، فقدان حداقل استقلال عملیاتی برای اداره امور دانشگاه (۲۰)، فقدان ساز و کارهای مالی مناسب برای تامین هزینه دانشگاه (۳۶)، و نبود استاندارد-هایی برای ارزیابی و تضمین کیفیت آموزش عالی در نظام آموزش عالی ایران (۱۵)، منجر به عدم

هماهنگی نهادهای سیاست‌گذار، موازی‌کاری و آشنفنگی حکمرانی و سیاست‌گذاری آموزش عالی، افزایش هزینه‌های آموزش عالی و هم‌چنین نوعی ابهام و سردرگمی در مجریان کشور شده است. این که سازمان‌هایی مثل دانشگاه‌ها متناسب با تغییرات روزافزونی که در حال وقوع است چگونه باید برنامه‌ریزی، سازماندهی و کنترل شوند؟ چه کسانی و چگونه باید دانشگاه را ارزیابی کنند؟ مدیریت دانشگاهی را با چالش‌های جدی مواجه ساخته است. الگوی مدیریتی نظام آموزش عالی به تفاوت‌هایی که در اهداف و کارویژه‌های متفاوت نظام آموزش عالی وجود دارد پیوند خورده است و ضمن آن که بر حیطه‌های مختلفی از جمله سیاست‌گذاری تأثیر می‌گذارد از عوامل مختلفی مانند سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، خودمختاری، نحوه تأمین منابع مالی، کیفیت، مدیریت و رهبری و نظارت دولتی تأثیر می‌پذیرد. از سویی ویژگی‌های برآمده از ماهیت علم و آموزش و خصلت جهانشمولی آن‌ها الگوهای مدیریتی متفاوت و متمایزی را در نظام‌های آموزش دانشگاهی شکل داده است (۳۸). با وجود گسترش مدل‌های جدید مدیریتی از قرن بیستم با هدف افزایش تقاضا و بهره‌وری و لزوم توجه به تغییرات محیطی، اجتماعی، اقتصادی و فناورانه در مدیریت دانشگاه‌ها، وضعیت فعلی الگوی مدیریتی نظام آموزش عالی ایران بیانگر این است که گرایش‌های مدیریتی موجود در این نظام تمایل زیادی به سمت دیوان‌سالاری از نوع سنتی (تمرکزگرایی و نرمش‌ناپذیری) دارد (۲۴). از سویی ضرورت توجه بر تمام ابعاد توسعه علمی و مأموریت‌های چند جانبه دانشگاه‌ها به خصوص تأکید بر نقش و حضور دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی کشور در جامعه، اثرگذاری اقتصادی و اجتماعی، توجه به مهارت‌افزایی و کارآفرینی، توسعه و گسترش شرکت‌های دانش بنیان و اشتغال‌زایی، بین‌المللی‌سازی آموزش عالی و مشارکت‌های بین‌المللی در آموزش و پژوهش از جمله اهدافی هستند که در رتبه‌بندی و ارزیابی دانشگاه‌های دولتی تحت نظارت وزارت علوم مورد توجه قرار گرفته‌اند (۱۲). بر این اساس در دانشگاه‌های اصفهان، تبریز، تربیت مدرس، تهران، شهید-بهشتی، شیراز، فردوسی مشهد که بر اساس معیارهای آموزش، پژوهش، فناوری و نوآوری، بین‌المللی‌سازی، اثرگذاری اقتصادی، خدمات اجتماعی و زیرساخت و تسهیلات، جزء دانشگاه‌های سطح یک ایران رتبه‌بندی شده‌اند و در چشم‌انداز ۱۴۰۴ قرار است که نظام آموزش عالی و دانشگاهی کشور ایران رتبه اول علم و فناوری در منطقه باشد، لازم است متناسب با ساختارهای قدرت چندگانه، اهداف و کارکرد-های نظام آموزشی ایران، الگوی مدیریتی مناسب طراحی و اعتباریابی شود تا بتواند راهگشای مدیران در اداره بهتر و تحقق اهداف مورد نظر آموزش عالی باشد.

در خصوص مدیریت و اداره سازمان‌ها با اهداف فرهنگی و آموزشی، مدل‌های زیادی مطرح شده که کاربرد هر رویکرد بر اساس موقعیت، شرایط و اعضای سازمان می‌باشد و اعتبار مدل‌های مختلف به اندازه سازمان، ساختار سازمانی، دسترسی به زمان برای مدیر، دسترسی به منابع و محیط بیرونی دارد. با این که در الگوی مدیریتی فعلی نظام آموزشی عالی ایران، گرایش‌های دیوان‌سالاری غالب است، در

تحقیقی، الگوی مدیریت دلخواه نظام آموزش عالی ترکیبی از چهار الگوی مدیریتی (ادھوکراتیک^۱، مشارکتی^۲، دیوان‌سالار^۳ و کارآفرینی^۴) ترسیم شده است که گرایش‌های دیوان‌سالاری آن کم و همکنشی، مشارکت و مردم‌سالاری، کنش‌های حرفه‌ای و تخصصی، شکل‌گیری گروه‌های موقت و همکنشی مبتنی بر یادگیری و مشارکت در آن زیاد است (۲۴). در خصوص اداره و مدیریت دانشگاه و مراکز آموزش عالی با توجه به ریشه‌های نهادی و تعادل قدرت، با وجود این که آموزش عالی در اکثر کشورها از الگوی دولت‌گرا فاصله گرفته است اما در برنامه‌های اول و دوم توسعه ایران، الگوی دولت‌گرا غالب است و در برنامه‌های سوم و چهارم توسعه، الگوی هومبولتی و در برنامه پنجم الگوی بازارگرا از کمیت بیشتری برخوردار بوده است (۱۷). در رابطه با تاثیرگذاری الگوهای مدیریتی و نحوه حکمرانی آموزش عالی بر حیطه‌های مختلف از جمله سیاست‌گذاری و تاثیرپذیری نحوه حکمرانی از شاخص‌های مختلف به خصوص سیاست‌گذاری، در آسیب‌شناسی حکمرانی آموزش عالی، موانع ساختاری در سیاست‌گذاری آموزش عالی، تقابل حکمرانی درونی و بیرونی (کم توجهی به علم سیاست‌گذاری، عدم همسویی سازمان‌ها و گروه‌های ذی‌نفع در سیاست‌گذاری آموزش عالی، عدم تفاهم در نگاه به ماموریت دانشگاه‌ها و حکمرانی در آموزش)، فقدان پایگاه اطلاعاتی (عدم رصد کلیه مصوبات از سطح کلان تا خرد، ضعف شبکه‌سازی اطلاعاتی و گفت‌وآموزی، نبود راستی‌آزمایی گزارش عملکرد دستگاه‌های سیاست‌گذاری)، فقدان انسجام‌بخشی عمودی و افقی (عدم هماهنگی نهادهای متولی خط‌مشی‌گذاری، ناسازگاری‌ها در میان بخش‌های مختلف سیاستی)، از جمله مشکلات نظام آموزش عالی است که همزمان شیوه حکمرانی و سیاست‌گذاری آموزش عالی را تحت‌الشعاع قرار داده است (۴). از طرفی در نظام آموزش عالی کشور با تعدد نهادهای سیاست‌گذار، تصمیم‌گیرنده و خط‌مشی‌های موازی روبرو هستیم (۱۸)، که این امر منجر به عدم هماهنگی نهادهای سیاست‌گذار، موازی‌کاری و آشفتگی حکمرانی و سیاست‌گذاری آموزش عالی، افزایش هزینه‌های آموزش عالی و هم‌چنین نوعی ابهام و سردرگمی در مجریان کشور شده است (۴۷). از طرفی مدل سیاست‌گذاری در آموزش عالی ایران بیشتر تحت تأثیر ایدئولوژی و بیش از حد سیاسی و کمتر عقلانی و اجتماعی است که به اجرای ناموفق سیاست منجر شده است. از این رو لازم است که اهداف سیاستی بر مبنای علمی توجیه شوند. به بیان دیگر باید مبتنی بر تفکری علمی و مستظهر به پژوهش‌های معتبر علمی و اجتماعی باشند.

سیاست‌گذاری و فرایند آن یک عنصر مهم در برنامه ریزی آموزشی است (۱۵). به عبارتی ارتباط دو سویه بین سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی وجود دارد که ابزار عملی و فنی برای ایجاد تغییراتی که در سیاست‌گذاری لحاظ شده، برنامه‌ریزی است (۴۴). از این رو بایستی برنامه‌ریزی دانشگاهی را در زمینه کلی

1. Adhocratic

2. Participatory

3. Bureaucratic

4. Entrepreneurial

دانشگاه مورد توجه قرار داد و ارتباط آن با سیاست‌گذاری را مورد توجه قرار داد. طبق تحقیقی، برنامه‌ریزی دانشگاه کمتر تعاملی و مبتنی بر ظرفیت‌های درونی دانشگاهی و گروه‌های علمی در متن واقعی دانشگاه بوده و کمتر همراهی خلاق با محیط داشته و گذشته‌گرا و حال‌گرا است و عنصر آینده‌اندیشی در آن بسیار ضعیف است (۱۶). یکی از عوامل موثر برای برنامه‌ریزی دانشگاه به منظور توسعه سازمانی، وجود ساختار یا نهادی تعریف شده است که از طرفی امکان عکس‌العمل سریع در برابر پدیده‌های گوناگون را فراهم آورد و از طرف دیگر، انسجام کلی دانشگاه را توسط حلقه‌های مدیریتی سطوح بالای آن، حفظ کند. استقرار چنین ساختاری در نظام آموزش عالی مستلزم قانون‌مند کردن نحوه اداره امور دانشگاه‌ها بر اساس اصول متعارف استقلال عملیاتی و آزادی علمی است (۳۹). در حالی که اختیاراتی که دانشگاه‌های دولتی در کشور دارند، عمدتاً از نوع فرایندی و در حیطه امور کارکنان، حیطه حکمرانی، حیطه مالی و اداری می‌باشد ولی در موضع تصمیم‌گیری‌هایی که عمدتاً در حیطه هماهنگی، نظارت و اعمال سیاست‌های کلان دولت قرار دارد، استقلال نهادی ندارند. نحوه تأمین منابع مالی بر خودمختاری و استقلال مؤسسات آموزش عالی تاثیر فراوان دارد (۳۵). در این خصوص در تحقیقی، بهترین ساز و کار مالی در آموزش عالی را پرداخت یارانه‌ها به آموزش عالی «پرداخت وام کم بهره به دانشجویان با باز پرداخت مشروط بر درآمد آتی آن‌ها» عنوان کرده‌اند (۳۴). این در حالی است که ساز و کار مورد استفاده در ایران (پرداخت مستقیم به دانشگاه‌ها) جزء بدترین ساز و کارهای تخصیص منابع دولتی به آموزش عالی است.

پژوهش‌های انجام شده در خارج از کشور، برای مدیریت دانشگاه‌ها هر کدام بر یک وجه مهم تأکید داشته‌اند و آن وجه برای آن‌ها مهم بوده است. برای مثال در پژوهشی با عنوان برنامه‌ریزی استراتژیک در آموزش عالی، یک مدل برنامه‌ریزی استراتژیک ساده و کارآمد ارائه شده است که مدیران برای تسهیل فرایند پیچیده برنامه‌ریزی استراتژیک و زمان‌نهایی صرف شده برای آن استفاده کنند (۱۳). این پژوهش در مقایسه با مدل‌های برنامه‌ریزی استراتژیک که عموماً پیچیده هستند و به طور خاص برای یک موسسه طراحی شده‌اند و در فرایند اجرا شفافیت لازم را ندارند، یک مدل ساده پیشنهاد می‌کند که می‌تواند در فرایند اجرا با شرایط موسسه سازگار شود. در پژوهشی با عنوان سیاست جدید و ساز و کارهای مالی در آموزش عالی هند، به این نتیجه رسیدند که با توجه به اهمیت آموزش عالی در تولید دانش، رشد اقتصادی و اهمیت حیاتی آن در سیاست‌گذاری، بخش دولتی باید در تأمین مالی آموزش عالی هند مشارکت داشته باشند. همچنین بر اساس این پژوهش، ادغام تنظیم‌کننده‌ها در سطح مرکزی، آزادی علمی و اداری بیشتر برای دانشگاه‌ها و یک سیستم آموزشی آزادتر از سیاست‌های جدید در آموزش عالی هند می‌باشد (۴۰). در پژوهشی با عنوان ارائه مدلی برای تضمین کیفیت در آموزش عالی، به طراحی مدلی پرداخته‌اند که شامل ۱۳ مولفه (اهداف آموزشی، برنامه درسی، زیر ساخت و تجهیزات، هیات علمی، مدیریت دانشگاهی، بازخوردهای یادگیری، محیط دانشجویی، تحقیقات تکوینی، ارتباط با جامعه، قوانین و

مقررات عمومی، شفافیت قانونی و دسترسی به اطلاعات عمومی و سایر قوانین) می‌باشد که کیفیت را در برنامه‌های مهندسی- تجاری اندازه‌گیری می‌کند (۲۱). در تحقیقی با عنوان بررسی نقش مدل‌های رهبری در مدیریت دانشگاهی، مشارکت دموکراتیک، مشارکت با مدیران صنعتی، همفکری افراد خبره با همدیگر و بررسی افکار و عقایدشان به طور مستمر، تشویق ابتکار و نوآوری در بین دانشجویان و اعضای دانشکده برای ایجاد تغییر، مهم تلقی شده است (۴۱). در مطالعه مولفه‌های مدل‌های مدیریت آموزشی (ساختار و فرهنگ سازمانی) در دانشکده زبان در سطوح نهادی، اداری و دوره‌ای این نتیجه به دست آمده است که در سطح نهادی مدل‌های رسمی و فرهنگی، در سطح اداری مدل‌های سیاسی و در سطح دوره‌ای مدل‌های همکارانه غالب است. بنابراین تنها یک مدل یا تئوری نمی‌تواند ماهیت کامل مدیریت یک موسسه یا سازمان را شرح دهد (۲۳).

سؤال‌های تحقیق

- مدل مناسب برای مدیریت دانشگاه‌های دولتی چیست؟
- مدل ارائه شده تا چه میزان معتبر است؟

روش و ابزار

این پژوهش بر اساس هدف، از نوع کاربردی است و از حیث گردآوری در زمره تحقیقات توصیفی- همبستگی با استفاده از مدل‌یابی علی قرار می‌گیرد. در این پژوهش، مدل معادلات ساختاری که به دلیل ضعف روش تحلیل مسیر ارائه شده است با کاربرد روش حداقل مربعات جزئی و با نرم‌افزار SmartPLS مورد استفاده قرار گرفته است. چرا که مدل‌سازی PLS نگرش مبتنی بر واریانس است و در مقایسه با تکنیک‌های مشابه معادلات ساختاری مثل Amos و Lisrel نیاز به شروط کمتری دارد. جامعه آماری شامل اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های سطح یک ایران است که با استفاده از نرم‌افزار Sample Power بر اساس خطای نوع اول و دوم و توان آزمون، ۱۸۲ نفر به عنوان نمونه به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده، پرسشنامه محقق ساخته در ۵۶ گویه بود که با استفاده از نظرات رؤسای دانشگاه‌های دولتی، خبرگان و متخصصان آموزش عالی و بررسی ادبیات مکتوب، اسناد و منابع معتبر علمی تدوین شده بود. اعتبار محتوای پرسشنامه توسط چند نفر از اساتید خبره در رشته آموزش عالی دانشگاه مورد تایید قرار گرفت و جهت اطمینان از روایی سازه ابزار مورد استفاده، ابتدا از تحلیل عاملی تاییدی و همچنین با استفاده از شاخص‌های مربوط به برازش مدل در مدل‌سازی، از نرم افزار Smart PLS استفاده شد. برای بررسی پایایی مدل از چهار مدل آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی یا P دلون- گلدشتاین، پایایی RHO_A یا همبستگی درونی اسپیرمن شاخص‌ها و پایایی اشتراکی استفاده

شده است که شواهد کافی مبنی بر روایی و پایایی مدل‌های اندازه‌گیری و مدل ساختاری (درونی) به دست آمد. نتایج مربوط به روایی سازه و پایایی در ادامه توضیح داده شده است.

یافته‌ها

اعتباریابی مدل مدیریتی مناسب برای دانشگاه‌های دولتی با استفاده از نرم افزار PLS در دو مرحله ارزیابی روایی- پایایی مدل اندازه‌گیری و ارزیابی مدل ساختاری صورت گرفت. برآوردهای نرم افزار اسمارت PLS از روایی و پایایی مدل‌های اندازه‌گیری بر حسب معیارهای مطرح در مدل‌های بیرونی- انعکاسی و تکوینی، بیانگر آن است که مدل‌های اندازه‌گیری و مدل ساختاری (درونی) از روایی و پایایی لازم برخوردارند.

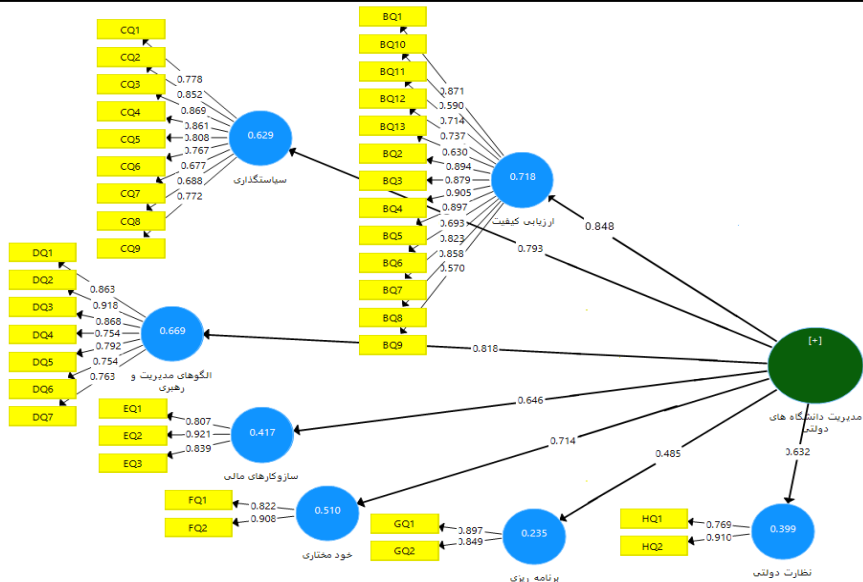
با توجه به این که کلیه مقادیر عاملی هر متغیر باید دارای شاخص‌های انعکاسی بالای ۰/۷ باشد. همان طور که در جدول (۱) مشاهده می‌شود بر اساس مقادیر، بارهای عاملی به دست آمده از مدل بیرونی- انعکاسی، سئوال‌های مولفه‌هایی که مقدار بار عاملی آن‌ها کمتر از ۰/۷ است از مدل حذف شدند.

جدول شماره (۱): آزمون همگن بودن شاخص‌ها (تحلیل عاملی تأییدی)

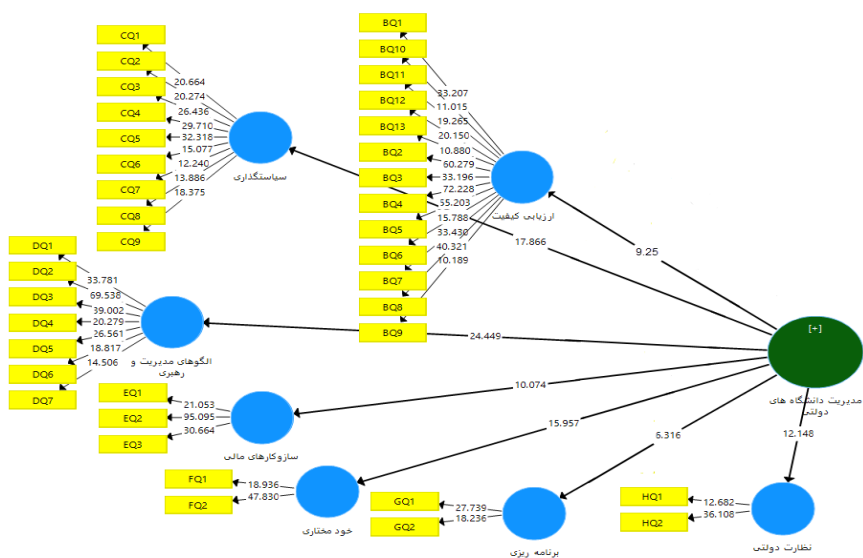
مولفه	بار عاملی	شاخص‌ها و شماره شاخص‌ها
ارزیابی کیفیت	۰/۸۵۸	- مناسب بودن خود هدف
	۰/۵۷۰	- مناسب بودن هدف بر اساس اهداف دولتی
	۰/۶۹۳	- تعیین معیار ارزیابی بر اساس اهداف دولتی
	۰/۸۲۳	- تعیین معیار توسط نهادهای حرفه‌ای و تخصصی
	۰/۸۹۷	- وزارتخانه به عنوان نهاد ارزیابی
	۰/۶۳۰	- ارزشیابی و اعتباربخشی دولتی یا شبه دولتی
	۰/۹۰۵	- نشانگرهای قابل اندازه‌گیری و قابل مقایسه میان موسسه‌ای و میان برنامه‌ای
	۰/۸۷۹	- ابتدا ارزیابی درونی و در طول آن ارزیابی بیرونی
	۰/۵۹۰	- برنامه‌ریزی منابع انسانی برای کنترل دولتی
	۰/۸۹۴	- استفاده از مشوق‌های برانگیزاننده برای رقابت، بهبود کیفیت برای کنترل دولتی
	۰/۷۳۷	- چارچوب‌های مالی و قانونی برای کنترل دولتی
	۰/۷۱۴	- حیطه‌های مورد ارزیابی در ارزشیابی موسسه
	۰/۸۷۱	- حیطه‌های مورد ارزیابی در ارزشیابی برنامه
	سیاست‌گذاری	۰/۷۷۲
۰/۷۶۷		- تکیه بر پژوهش‌های معتبر علمی در تدوین سیاست
۰/۸۰۸		- تکیه بر پژوهش‌های اجتماعی در تدوین سیاست
۰/۸۶۱		- بهره‌گیری از شواهد عینی در تدوین سیاست
۰/۸۶۹		- توسعه همزمان ابعاد کمی و کیفی سیاست‌ها
۰/۶۷۷		- تدوین سیاست‌های از قبل تعیین شده و جامع
۰/۶۸۸		- مدیران ارشد دانشگاه عاملان موثر در سیاست‌گذاری
۰/۸۵۲		- نخبگان دانشگاهی به عنوان عاملان موثر در سیاست‌گذاری

۰/۷۷۸	- افزایش وفاق درونی بین مراجع علمی سیاست‌گذاری	
۰/۸۶۳	- (الگوی سایبرنتیک) به عنوان الگوی مدیریتی	
۰/۹۱۸	- الگوی بازار یا کارآفرینی	
۰/۸۶۸	- الگوی دیوان‌سالار	
۰/۷۵۴	- رهبری تحولی	الگوهای مدیریت و رهبری
۰/۷۹۲	- رهبری تعاملی	
۰/۷۵۴	- رهبری پست مدرن	
۰/۷۶۳	- رهبری اخلاقی	
۰/۸۰۷	- رویکرد تامین بودجه به صورت یک جا	
۰/۹۲۱	- تخصیص بودجه ستانده محور	ساز و کار مالی
۰/۸۳۹	- تامین منابع از طریق تنوع بخشی به سبد درآمدی دانشگاه‌ها	
۰/۸۲۲	- استقلال علمی	خودمختاری
۰/۹۰۸	- استقلال رویه‌ای	
۰/۸۹۷	- برنامه‌ریزی استراتژیک	برنامه‌ریزی
۰/۸۴۹	- برنامه‌ریزی توسعه دانشگاهی	
۰/۷۶۹	- دخالت دولت در تمامی امور دانشگاه	
۰/۹۱۰	- به رسمیت شناختن خودمختاری دانشگاه	نظارت دولتی

طبق نتایج به دست آمده از آزمون تک بعدی بودن، گویه‌های مناسب بودن هدف بر اساس اهداف دولتی، تعیین معیار ارزیابی بر اساس اهداف دولتی، ارزشیابی و اعتباربخشی دولتی یا شبه دولتی، برنامه‌ریزی منابع انسانی برای کنترل دولتی از مولفه ارزیابی کیفیت و گویه‌های تدوین سیاست‌های از قبل تعیین شده و جامع، مدیران ارشد دانشگاه عاملان موثر در سیاست‌گذاری از مولفه سیاست‌گذاری، دارای شاخص‌های انعکاسی کمتر از ۰/۷ بودند که این گویه‌ها حذف گردید و سایر شاخص‌ها با دارا بودن شرط همگن بودن بر اساس فرایند تحلیل عاملی تأییدی در مدل باقی ماندند.

شکل شماره (۱): مدل بیرونی اولیه انعکاسی در حالت تخمین ضرایب استاندارد

شکل شماره (۲): مدل بیرونی اولیه انعکاسی در حالت معناداری ضرایب

برای بررسی پایایی مدل از چهار مدل آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی یا P دلون- گلدشتاین، پایایی RHO_A یا همبستگی درونی اسپیرمن، شاخص‌ها و پایایی اشتراکی استفاده شده است. مقدار قابل قبول برای تایید پایایی آلفای کرونباخ و مقدار پایایی ترکیبی باید بالای ۰/۷ و برای ضریب پایایی اشتراکی باید

بیشتر از ۰/۵ باشد. همچنین در پایایی RHO_A کلیه متغیرها یا همان مولفه‌های مکنون پژوهش نقطه برش ۰/۶ را با توجه به مدل تازه اکتشاف شده پژوهش بایستی رعایت کرده باشند.

جدول شماره (۲): آزمون پایایی مدل بیرونی

پایایی مدل بیرونی				مولفه‌ها
ضرایب اشتراکی	ضرایب پایایی همبستگی اسپیرمن یا rho_a	پایایی ترکیبی یا P	آلفای کرونباخ	حد قابل قبول
میانگین بالای ۰/۵	نقطه برش ۰/۶	بالتر از ۰/۷	بالتر از ۰/۷	
۰/۷۳۰	۰/۹۵۷	۰/۹۶۰	۰/۹۵۳	ارزیابی کیفیت
۰/۶۸۶	۰/۹۲۷	۰/۹۳۸	۰/۹۲۳	سیاست‌گذاری
۰/۶۷۰	۰/۹۲۵	۰/۹۳۴	۰/۹۱۷	الگوهای مدیریت
۰/۷۳۵	۰/۸۸۹	۰/۸۹۲	۰/۸۲۲	ساز و کارهای مالی
۰/۷۵۰	۰/۷۱۲	۰/۸۵۷	۰/۶۷۳	خودمختاری
۰/۷۶۲	۰/۷۱۷	۰/۸۶۵	۰/۶۹۲	برنامه‌ریزی
۰/۷۱۲	۰/۶۵۴	۰/۸۳۱	۰/۶۰۵	نظارت دولتی

همان گونه که در جدول (۲) مشخص است، مقدار آلفای کرونباخ تمامی مولفه‌ها بالای ۰/۷، ضرایب پایایی تمامی مولفه‌ها بیش از ۰/۷، ضرایب پایایی همبستگی اسپیرمن برای کلیه مولفه‌های مکنون پژوهش با توجه به مدل تازه اکتشاف شده، دارای نقطه برش ۰/۶ و میانگین شاخص اشتراکی بالای ۰/۵ بودند. بنابراین پایایی اشتراکی و به تبع آن با توجه به سایر ضرایب پایایی مثل آلفای کرونباخ و پایایی-مرکب و rho_a می‌توان ادعا کرد که با توجه به نتایج به دست آمده، مدل بیرونی یا اندازه‌گیری انعکاسی دارای پایایی است. برای بررسی روایی همگرا از شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE) استفاده گردیده است. میزان این شاخص باید بالاتر از ۰/۵ و مقدار ضریب پایایی ترکیبی باید بیشتر از میانگین واریانس-استخراجی باشد.

جدول شماره (۳): شاخص‌های میانگین واریانس استخراجی و ضریب پایایی ترکیبی

مولفه‌ها	AVE	ضریب پایایی ترکیبی
ارزیابی کیفیت	۰/۷۳۰	۰/۹۶۰
سیاست‌گذاری	۰/۶۸۶	۰/۹۳۸
الگوهای مدیریت	۰/۶۷۰	۰/۹۳۴
ساز و کارهای مالی	۰/۷۳۵	۰/۸۹۲
خودمختاری	۰/۷۵۰	۰/۸۵۷
برنامه‌ریزی	۰/۷۶۲	۰/۸۶۵
نظارت دولتی	۰/۷۱۲	۰/۸۳۱

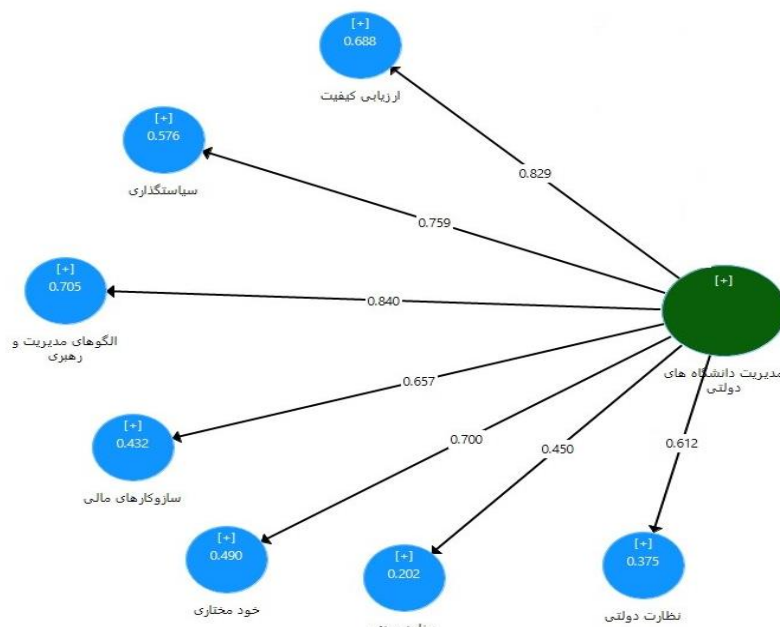
همان گونه که در جدول (۳) مشاهده می‌شود، مقادیر معیار AVE برای تمامی مولفه‌ها یا متغیرهای ممکنون تحقیق بیشتر از ۰/۵ و مقدار ضریب پایایی ترکیبی بیشتر از میانگین واریانس استخراجی است. برای ارزیابی مدل درونی یا ساختاری پژوهش از آزمون معناداری ضرایب مسیر، شاخص ضریب-تعیین متغیرهای درونزا، شاخص ارتباط پیش‌بین (Q^2) استفاده شده است که نتایج آن در جدول آورده شده است.

جدول شماره (۴): آزمون‌های مدل درونی یا ساختاری پژوهش

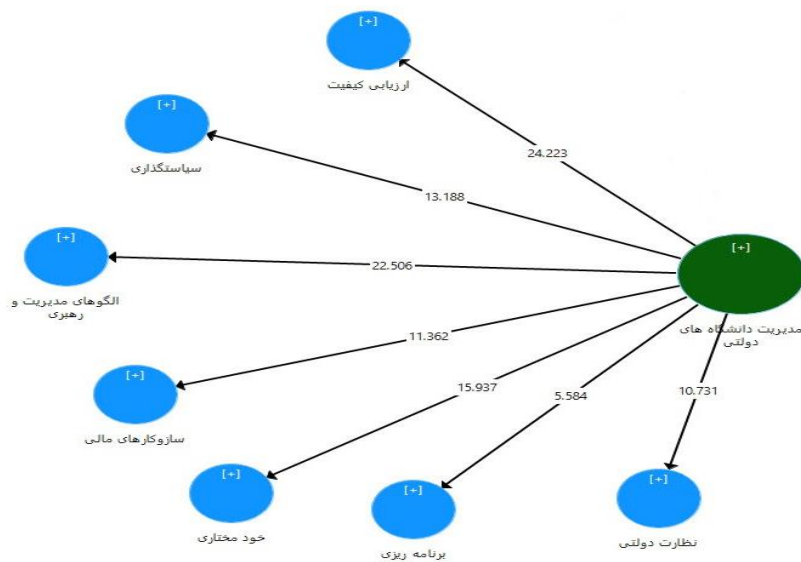
شماره	مولفه‌ها	ضریب مسیر		T value		ضریب تعیین یا R^2		CV RED
		حد قابل قبول	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	حد قابل قبول	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	ضعیف	متوسط قوی	
۱	ارزیابی کیفیت	۰/۸۲۹	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۲۴/۲۲۳	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۰/۶۸۸	۰/۳۳	۰/۴۵۴
۲	سیاست‌گذاری	۰/۷۵۹	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۱۳/۱۸۸	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۰/۵۷۶	۰/۳۳	۰/۳۵۹
۳	الگوی مدیریتی	۰/۸۴۰	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۲۲/۵۰۶	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۰/۷۰۵	۰/۳۳	۰/۴۳۴
۴	ساز و کار مالی	۰/۶۵۷	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۱۱/۳۶۲	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۰/۴۳۲	۰/۳۳	۰/۲۸۲
۵	خودمختاری	۰/۷۰۰	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۱۵/۹۳۷	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۰/۴۹۰	۰/۳۳	۰/۳۴۳
۶	برنامه‌ریزی	۰/۴۵۰	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۵/۵۸۴	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۰/۲۰۲	۰/۳۳	۰/۱۴۰
۷	نظارت دولتی	۰/۶۱۲	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۱۰/۷۳۱	سطح معناداری کمتر از ۰/۵	۰/۳۷۵	۰/۳۳	۰/۲۴۳

با توجه به ضرایب مسیر به دست آمده بین سازه‌ها و مولفه‌های آن‌ها در جدول (۴)، مولفه الگوهای مدیریت و رهبری بیشترین ضریب مسیر و مولفه نظارت دولتی، کمترین ضریب مسیر و اهمیت را دارا بود. کلیه این روابط در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار شده‌اند. با توجه به مقادیر ضریب تعیین برای مولفه‌های درونزای هفت‌گانه، مولفه نظارت دولتی کمترین سهم و مولفه الگوهای مدیریت و رهبری بیشترین سهم تبیین واریانس از سازه مدیریتی دانشگاه‌ها را دارا است. نتایج به دست آمده از معیار Q^2 یا Q^2 نشان داد که کیفیت کلی مدل درونی برای متغیر درونزای اصلی مدل، در مورد مولفه نظارت دولتی، تقریباً ضعیف، مولفه برنامه‌ریزی در سطحی متوسط و برای مولفه مدیریتی، در سطحی نزدیک به قوی و یا قوی است.

مقدار شاخص به دست آمده از معیار GOF، به منظور بررسی کیفیت کل مدل (یا به تعبیر منابع قدیمی برازش) برابر با ۰/۵۶۹ می‌باشد که بسیار بیشتر از مقدار ۰/۳۶ است. مقدار شاخص به دست آمده از معیار GOF، به منظور بررسی کیفیت کل مدل (یا به تعبیر منابع قدیمی برازش) برابر با ۰/۵۶۹ می‌باشد.

شکل شماره (۳): مدل درونی یا ساختاری در حالت تخمین ضرایب استاندارد

شکل شماره (۴): مدل درونی یا ساختاری در حالت معناداری ضرایب

بحث و نتایج

در این پژوهش به منظور اعتباریابی الگوی مدیریتی مناسب برای دانشگاه‌های سطح یک ایران، روایی و پایایی مدل مدیریتی به دست آمده از مرحله اکتشافی که شامل ۷ مولفه و ۳۸ شاخص بود، در نمونه‌ای دیگری از جامعه دانشگاه‌های سطح یک ایران که شامل (۱۸۲ نفر با توجه به نمودار توان آزمون) از اعضای هیأت علمی بودند با استفاده از نرم‌افزار مدل‌سازی ساختاری واریانس محور برای تایید نهایی در دو مرحله مورد آزمون قرار گرفت. در تحلیل عاملی مرتبه اول، ۷ مولفه با ۳۲ شاخص تایید شد و در تحلیل عاملی مرتبه دوم مولفه‌های هفت‌گانه به دست آمده، بار عاملی کافی را برای پیش‌بینی الگوی مدیریتی دانشگاه‌های دولتی دارا بودند. از این رو الگوی طراحی شده برای مدیریت دانشگاه‌های دولتی از برآزش مطلوبی برخوردار است.

ارزیابی کیفیت با ۱۳ شاخص، از مولفه‌های مدیریت دانشگاهی است. کیفیت آموزش عالی و ساز و کارهای ارزیابی و اعتبارسنجی آن، یک مسأله ملی برای محققان شده است. چنان که ضعف بنیه ورودی‌ها به سبب غلبه یک جانبه پاسخگویی به تقاضای اجتماعی، عدم تناسب خروجی‌ها با تقاضای بازار کار و نیازهای متحول و متنوع جامعه، مدرک‌گرایی و فقدان بهره‌وری از منابع محدود عمومی در آموزش عالی، نمونه‌ای از شواهد آن به شمار می‌آید. از طرفی نتایج نشان می‌دهد که فعالیت‌های ارزشیابی آموزش عالی در کشور، بیشتر به صورت غیر علمی انجام می‌شوند و روش‌ها و ابزارها اعتبار لازم را ندارند، فرایندها غالباً به ایجاد جو بدبینی و نارضایتی منجر می‌شوند و اثربخشی مطلوب و مورد انتظار را ندارند. با شناسایی وجوه مشترک و متفاوت نظام‌های تضمین کیفیت در آموزش عالی می‌توان چارچوب مشخصی برای ارزیابی کیفیت که همسو با نظام ملی تضمین کیفیت باشد در آموزش عالی ایران تدوین کرد. نتایج بسیاری از مطالعات، همخوان با یافته‌های این بخش است (۷) و (۱۴) و (۳) و (۲۱).

سیاست‌گذاری با ۹ شاخص، مولفه دیگری است که مدیران و رؤسای دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها در اتخاذ الگوی مدیریتی مناسب باید به آن توجه داشته باشند. با توجه به پیچیدگی سیستم‌های دانشگاهی، سیاست‌گذاری نیز باید یک جریان پیچیده باشد؛ و گرنه نمی‌تواند دانشگاه را در راستای سیاست‌های خود هدایت کند. از طرفی سیاست‌های دانشگاهی و جریان سیاست‌گذاری به معنی واقعی کلمه در کلیت سیستم دانشگاهی شکل می‌گیرند. از این رو موفقیت سیاست‌ها و نیز تغییر در آن‌ها را باید در گرو پذیرش و توجه به چنین ابهام‌ها، پیچیدگی‌ها و گستردگی‌هایی در بستر کلیت سیستم دانشگاهی دانست. با توجه به این ویژگی‌ها بایستی به چگونگی سیاست‌گذاری در دانشگاه که احتمال تحقق آن بیشتر باشد و فرایند سیاست‌گذاری توجه ویژه‌ای داشت. نتایج این یافته با پژوهش‌های برخی تحقیقات سازگاری دارد (۱۶) و (۲۴) و (۴) و (۱۸).

الگوهای مدیریت و رهبری با ۷ شاخص، از دیگر مولفه‌های الگوی مدیریت دانشگاهی است. ویژگی‌های مدیریتی نظام‌های آموزش عالی ناشی از اهداف و کارویژه‌های متفاوت آن از یک سو و تلقی برون‌دادها و پیامدهای آن به مثابه کالاهایی با ویژگی‌های عمومی از سوی دیگر است. به علاوه لازم است به دلیل ساختار قدرت و اقتدار چندگانه و نظام ساختاری سست پیوند در تبیین ویژگی‌های مدیریتی به آن توجه داشت و به دنبال الگوی مدیریتی بود که با این ویژگی‌ها هم‌سنخی داشته باشد و بتواند به اهداف مورد نظر دست یابد. از طرفی برگزیدن الگوی مدیریتی برای نظام‌های آموزش عالی متغیری وابسته از الگوی رهبری آن است (۲۴) و (۳۱). نظام تأمین مالی آموزش عالی مولفه دیگری است که اثرات مهمی بر توسعه نظام آموزش عالی و در نتیجه توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها بر جای می‌گذارد. نوع عکس‌العمل عاملان و تصمیم‌گیران در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی معطوف بر این است که تخصیص منابع مالی با چه مبنا و محوریتی انجام می‌شود. چنان‌چه منابع مالی بر اساس ستانده‌های آموزشی و پژوهشی و پیامدهای آن تخصیص یابد، دست‌اندرکاران و تصمیم‌گیران در درون نظام‌های آموزشی همواره در راستای بهینه‌سازی تخصیص منابع کوشا خواهند بود و انگیزه لازم را برای تأمین نیازهای واقعی متقاضیان و تخصیص دهندگان منابع مالی پیدا خواهند کرد (۴۰) و (۳۶) و (۳۴) و (۳۳).

خودمختاری با ۲ شاخص، مولفه دیگری است که شناسایی شده است. ساختار سازمانی دانشگاه، ابزاری مدیریتی است که هم‌بستر لازم برای خلق نوآوری‌های آموزشی را فراهم می‌آورد و هم‌ابزار سازگاری دانشگاه با نوآوری‌های آموزشی می‌باشد. از طرف دیگر، بایستی انسجام کلی دانشگاه توسط حلقه‌های مدیریتی سطوح بالای آن، حفظ شود. مدل‌های دانشگاهی اخیر، ساختارهای متفاوتی را برای دانشگاه‌ها پیشنهاد می‌کنند که این امر منجر به بروز مشکلاتی در تحلیل ساختارهای آموزش عالی منجر می‌گردد. مهم‌ترین مسأله ساختاری در سطح دانشگاه که می‌توان به آن اشاره کرد، فقدان حداقل استقلال عملیاتی برای اداره امور دانشگاه به نحو مطلوب است. رفع معضل ساختاری آموزش عالی در سطح دانشگاهی، مستلزم قانون‌مند کردن نحوه اداره امور دانشگاه‌ها بر اساس اصول متعارف استقلال عملیاتی و آزادی علمی است که در چارچوب هیچ یک از الگوهای سازمانی تعریف شده در قوانین کشوری (از قبیل: سازمان، موسسه یا شرکت دولتی، نهاد انقلابی، نهاد عمومی غیر دولتی و ...) به طور کامل و مطلوب قابل تحقق نیست (۳۵) و (۴۶).

برنامه‌ریزی به همراه ۲ شاخص، از دیگر مولفه‌های الگوی مدیریتی است. سیستم دانشگاهی به عنوان یکی از زیرمجموعه‌های سیستم آموزش عالی و سیستم اجتماعی متأثر از سایر سیستم‌های آموزش عالی، سیستم آموزشی کشور و سیستم‌های پیرامونی نظیر سیستم‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. حفظ کارآمدی و اثرگذاری نظام آموزش عالی در گرو ایجاد تغییرات هدف‌مند و معنادار و افزایش توان تطابق با تغییرات سریع و پیچیده محیطی در ابعاد ملی و بین‌المللی است که

لازمه آن برنامه‌ریزی است. آن چه مسلم است این است که با توجه پیچیدگی‌های موقعیت دانشگاهی، برنامه‌ریزی با رویکرد خطی و رویکرد اقتباس از کشورهای صنعتی پیشرفته نمی‌تواند به اصلاح و درک سیستم‌های دانشگاهی کمک کند. بنابراین آن چه اهمیت می‌یابد تفکر برنامه‌ریزی استراتژیک و برنامه‌ریزی توسعه دانشگاهی است که پویایی ارتباط گذشته، حال و آینده موقعیت‌های دانشگاهی را مورد توجه قرار دهد و باید به طور مداوم و متناسب با فرایندهای تغییر در دانشگاه مورد استفاده قرار گیرد (۴۴) و (۱۳). نظارت دولتی به همراه ۲ شاخص از دیگر مولفه‌های الگوی مدیریتی است که بیانگر این است که دانشگاه‌ها نمی‌توانند به طور نامحدود استقلال داشته باشند و در خصوص آن‌ها دو سطح کنترل و توازن باید وجود داشته باشد تا هم منافع دولت تأمین شود و هم خدمات به شهروندان محفوظ بماند. بدین منظور، دولت بر عملکرد دانشگاه‌ها باید نظارت کرده و آن را ارزیابی کند و مدیران دانشگاه به ویژه رئیس، باید درباره نایل شدن به اهداف دانشگاه پاسخگو باشند (۲۸).

پیشنهاد‌های کاربردی

یافته‌های پژوهش، پیشنهادها و اشارات صریحی برای خطمشی‌گذاران به ویژه خطمشی‌گذاران نظام آموزش عالی، مدیران و پژوهشگرهای حوزه مدیریت به ویژه مدیریت آموزش عالی در بر دارد و لازم است که سیاست‌گذاران و مدیران آموزش عالی توجه خود را به موارد پیشنهادی ذیل معطوف دارند:

- با توجه به این که یک مدل مدیریتی جامع که به تنهایی تمامی رفتارها و رویدادهای سازمان‌های آموزشی را توضیح دهد و تمامی مولفه‌ها را با جزئیات کامل پوشش دهد، ممکن نیست. لازم است که هر یک از مولفه‌های شناسایی شده در مدل به صورت جداگانه و با جزئیات بیشتری مورد پژوهش قرار گیرند.

- به منظور تضمین کیفیت آموزش عالی و تدوین چارچوبی مشخص برای ارزیابی کیفیت، معیارهای ارزیابی به طور دقیق شناسایی شده و به روش علمی اعتبارسنجی شوند.

- سیاست‌های دانشگاهی بر اساس تفکر علمی، پژوهش‌های اجتماعی، شواهد عینی و توسعه همزمان ابعاد کمی و کیفی تدوین شوند.

- به منظور افزایش وفاق درونی بین مراجع سیاست‌گذاری و رفع ابهامات موجود در فرایند سیاست‌گذاری، جلسه‌ها و سمینارهای هم‌اندیشی با حضور سیاست‌گذاران، متخصصان علمی در حوزه آموزش عالی، مدیران دانشگاهی و نمایندگان ذی‌نفعان اجتماعی به عنوان عاملان موثر در سیاست‌گذاری تشکیل گردد.

- انتخاب الگوی مدیریتی، متناسب با ساختار قدرت و نظام ساختاری دانشگاه و با رویکرد و نگرش اقتضایی و راهبردی انجام گیرد.

- تغییرات ساختاری در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی متناسب با تغییرات محیطی و رسالت مأموریت و چشم‌اندازهای دانشگاه در تحقیق و آموزش انجام شود.

- به منظور اتخاذ ساز و کارهای مالی مناسب، نیازسنجی جامع‌نگرانه دقیق و مستمر در خصوص رویکرد تامین بودجه، تخصیص و تامین منابع دانشگاه صورت گیرد.

- در خصوص میزان و محدوده نظارت دولت بر فعالیت‌های دانشگاهی و حفظ استقلال دانشگاهی، پژوهش‌های جامع‌نگرانه و دقیقی انجام پذیرد.

تعارض منافع

«بنا بر اظهار نویسندگان، مقاله حاضر فاقد هر گونه تعارض منافع بوده است.»

منابع

1. Agha Tabar Rudbari and Yousefi Saeedabadi, Reza. (2016). Examining the academic independence gap from the perspective of academic experts (a case study of Noshirvani University of Medical Sciences and Technology). *Monthly Education Strategies in Medical Sciences*, Year. 10, No. 5, P.p: 334-344.
2. Arasteh, Hamid Reza. (2001). Management in universities affiliated to the Ministry of Science, Research and Higher Technology: challenges and shortcomings. *Journal of research and planning in higher education*, No. 5, P.p: 22-35.
3. Asia-pacific Quality Network. (2008). Action Plan for the External Evaluation of APQN. APQN Secretary and Board, September.
4. Bagheri Moghadam, Naser and Ahmadi, Hasan. (2017). Pathology of governance in Iran's higher education system. *Scientific-Research Quarterly of Public Policy*, No. 4, P.p: 55-74.
5. Barden, D. M. (2006). The Internal Heir Apparent. *Chronicle of Higher Education*, 52 (28), C2-C3.
6. Baum, B. (2004). *How universities work*. Translated by Hamid Reza Araste. (2012). Tehran: Higher Education Research and Planning Institute.
7. Bazargan, Abbas. (2021). Rethinking about continuous quality assessment in Iran's higher education: the necessity of strengthening national institutions and reviewing the evaluation framework. *Research and Planning Quarterly in Higher Education*, Year. 4, No. 10, P.p: 1-23.
8. Bush, T. (2006). *Theories Education Leadership and Management*. Urumieh: Urumieh University Publications. (translated, 2012). Hasani, M., Sameri, M., & sokuti, N. orumiyeh: orumiyeh university.
9. Bush, T. & Glover, D. (2002). *School Leadership: concepts and Evidence*. Nottingham: NCSL.
10. Castro, C. J; Chimborazo, L; Guevara, P. & Toapanta, E. (2017). Strategies: A Model of University Management. *Journal of Service Science and Management*, 10, P.p: 132-149.
11. Clark, B. R. (2008). *Adapting University Structures to respond to societal needs*. On Higher Education, USA Johns Hopkins University Press. 6th EUA Conference.
12. Davidovitch, N. (2015). Models of Higher Education Governance: A Comparison of Israel and Other Countries. *Global Journal of Educational Studies*, 1 (1), P.p: 23-35.
13. Densil, A. D. (2021). Strategic Planning in higher education: a simplified B-VAR model. *Journal of Educational Management*. 10, P.p: 132-149.
14. Farsatkah, Maghsoad. (2017). *Iranian university and the issue of quality*. Tehran: Agah Publications.
15. Farsatkah, Maghsoad. (2016). *Sometimes and sometimes the university in Iran (new and critical debates about the research university, science studies, and higher education)*. Tehran: Aghaz Publications.
16. Farasatkah, Maghsoad and Maniei, Reza. (2014). Factors affecting the participation of faculty members in higher education policy making in university planning. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, No. 4, P.p: 29-53.
17. Fath allahi, Ahmad; Yamani Duzi Sorkhabi, Mohammad; Sabaghiyan, Zahra; Farasatkah, Maghsoad and Ghazi Tabatabaie, Mohammad. (2014). Content analysis of Iran's five development programs according to the categories of higher education governance models. *Iranian Higher Education Association Quarterly*, No. 4, P.p: 47-83.

18. Ghaedi, Maryam; Madhoshi, Mehrdad; Razeghi, Nader and Safaie Ghadiklaie, Abdolhamid. (2017). Analysis of the policies emphasized by the electronic documents in dealing with academic corruption. *Science and Technology Policy Quarterly*. No. 3, P.p: 1-16.
19. Ghadimi, E. (2013). Pathology of higher education in Iran. *Journal of Social Sciences*, No. 69, P.p: 19-29.
20. Ghafrani, Mohammad bagher and Mohammad Nejad, Yusef. (2012). Structural issues of Iran's higher education system and ways out of it. Tehran: Bureau of Cultural Studies.
21. Gina, s & Kléber, M. H. (2015). Model of University Management, Quality Assurance. *American Journal of Systems Science*, 4 (2), P.p: 27-35.
22. Gumpert, P. J. (2017). *Sociology of higher education*. Translated by Morteza Mardiha. (2016). Tehran: Research Institute of Cultural and Social Studies
23. Halim Sykes, A. (2015). MODELS OF EDUCATIONAL MANAGEMENT: THE CASE OF A LANGUAGE TEACHING INSTITUTE. *Journal of Teaching and Education*, CD-ROM. ISSN: 21, 65-626.
24. Javdani, Hamid. (2013). Designing the model of organizational development in Iran's higher education management system. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, No. 4, P.p: 55-74.
25. Kezar, A. & Eckel, P. D. (2004). Meeting Today's Governance Challenges. *Journal of Higher Education*, 75 (4), P.p: 371-399. DOI: 10.22034/jstp.2018.10.3.539488
26. Khaniki, Hadi; Farstakhah, Maghsod; ghadimi, Esmail and Rasouli, Mohammad Reza. (2012). A glance at the sociology of higher education and the university system of Iran. *Social Science Quarterly*. No. 69, P.p: 4-11.
27. Mazini, Amir Hossein. (2016). The pathology of attracting university graduates to the labor market (with emphasis on the role of science and technology parks). *Iranian Higher Education Research Quarterly*, No. 2, P.p: 19-50.
28. Neave, G. & Van Vught, F. (1991). *Prometheus bound: The changing relationship between government and higher education in Western Europe*. Oxford: Pergamon Press.
29. Nesar, Zeynab and Raeesi, Laleh. (2015). Investigating structural requirements in the process of internationalization of higher education in Iran: centralization and decentralization. *Congress of Higher Education of Iran*.
30. Nurshahi, Nasrin. (2008). Necessary competencies for the university president and their relative importance according to Iranian higher education experts. *Research and Planning Quarterly in Higher Education*, No. 48, P.p: 27-49.
31. Nurshahi, Nasrin and Yamani Duzi Surkhabi, Mohammad. (2006). Investigating the relationship between cognitive style and leadership style among university presidents. *Research paper on the basics of education*, No. 2, P.p: 12-34.
32. Pardakhtchi, Mohammad Hasan. (2002). Managerial challenges in Higher Education; In *Articles Collection of Round Table: Higher education Challenges*, Faculty of Educational Science and Psychology, Shahid Beheshti University.
33. Rabiei, Mohammad; Izadi, Samad; Salehi Omran, Ebrahim and Ahanchiyan, Mohammad Reza. (2016). Examining requirements and diversification of financial resources of public universities. *Educational Measurement and Evaluation Quarterly*, Year 7, No. 19, P.p: 141-162.

34. Rasteh Moghadam, Arash and Naderi, Abolghasem. (2014). Patterns of providing financial resources and extracting lessons for Iran's higher education system. *Quarterly Journal of Higher Education Association of Iran*. Year 7, No. 2, P.p: 151-113.
35. Razzagh Marani, Hadi. (2013). Effective institutional independence of Iran's public universities: the necessity of dynamism in a globalized environment. *Journal of research and planning in higher education*, year 20, No. 4, P.p: 1-28.
36. Ruhani, Shadi and Rashidi, Zahra. (2021). A framework for financial self-governance in universities; Structural-change modeling method (ISM). *Research and Planning Quarterly in Higher Education*, No. 99, P.p: 125-152.
37. Tony, B. (2001). *Theories of leadership and education management*. Translated by Mohammad Hasani, Maryam Sameri, Narges Sokuti. (2011). Urmia: Urmia University Press.
38. Tanaomi, Mohammad Mahdi. (2012). *Management of universities and higher education institutions*. Tehran: Samt Publications.
39. Samari, Isae; Yamani Duzi Sorkhabi, Mohammad; Salehi Omran, Ebrahim and Gharaie Nejad, Gholam Reza. (2013). Investigating and identifying effective factors in the academic development of Iran's public universities. *Educational Planning Studies Quarterly*, No. 4, P.p: 67-100.
40. Sajid, S; Kazmi, H. & Mohd, A. (2020). New Education Policy 2020 and Financing of Higher Education India. *Journal of university Education (AJUE)*, 17, 2, 3.
41. Sart, G. (2014). The new leadership model of university management for innovation and entrepreneurship. *Eurasian Journal of Educational Research*, 1 (57), P.p: 73-79.
42. SENPLADES. (2012). PLANNACIONALDELBUENVIVIR2009-2013. Retrieved 11 25, 2012, from PLAN_NACIONAL_DEL_BUEN_VIVIR_2009-2013.he Internal Heir Apparent. *Chronicle of Higher Education*, 52 (28), C2-C3.
43. Shirzad, Zeynab; Rajaiepour, Saeed and Mehram, B. (2022). Explaining the challenges of Iran's higher education in the face of globalization (a study based on phenomenology). *Scientific quarterly of management and planning in educational systems*, No. 6, P.p: 20-37.
44. Stimak, H. & Simik, I. m. (2012). Competitiveness in Higher Education: A Need for Marketing Orientation and Service Quality. *Economics & Sociology*, 5 (2), P.p: 23-34.
45. Yamani Duzi Sorkhabi, Mohammad. (2017). *Higher education development planning (reductive approach, complex situation)*. Tehran: Samt Publications.
46. Yamani Duzi Sorkhabi, Mohammad and Salehi, Monireh. (2014). From strategic planning to adaptive design in the university. *Iranian Higher Education Association Quarterly*, Year. 6, No. 3, P.p: 1-29.
47. Zahedi, Shams Alsadat and Sheikh, Ebrahim. (2010). Model of strategic capabilities of government middle managers. *Scientific-Research Quarterly of Strategic Management Studies*, No.1, P.p: 95-139.
48. Zaker Salehi, Gholam Reza and Zaker Salehi, Amin. (2010). Examining the views of the managers of scientific centers in the field of academic independence in Iran. *Iranian Higher Education Association Quarterly*, No. 1, P.p: 33-59.
49. Zakersalehi, Gholam Reza and Zaker Salehi, Amin. (2009). Analysis of the draft content of the comprehensive scientific map of the country and the proposal of its evaluation model. *Science and Technology Policy Quarterly*. No. 2, P.p: 29-45.